

EVOLUȚIA ORGANIZĂRII TERITORIAL ADMINISTRATIVE A JUDEȚULUI DÂMBOVIȚA (1512 - 1990)

Petru Virgil DIACONESCU*
Mihai Claudiu NĂSTASE**

Abstract:

The problem of administrative-territorial organization of medieval Wallachia raised the interest of historians but also brought along numerous controversies that are actual to this day.

The first written record that mentions the existence of Dâmbovița County dates from 4th June 1512 when it mentions: „Drăgănești ot Sud Dambovița” (the village Drăgănești from Dâmbovița County) but “county” as an administrative unit was much older, the governor of Târgoviște, who was also the governor of the entire county of Dâmbovița is mentioned in a document dated 10th February 1424.

The changing historic and economic conditions from one period to another allows the demarcation of several stages in the evolution of the Dambovita County as it follows:

I. From the first mention of the county (1512) to the reforms of Prince Constantin Mavrocordat (1741).

II. From 1741 to the Organic Statute (Organic Law) - 1831.

III. From 1831 to the reforms of Prince Alexandru Ioan Cuza - 1864.

IV. From 1864 to 1950.

V. "Soviet" model administrative period, from 1950 to 1968.

VI. Partial return to pre-World War II model, from 1968 until present.

Problema organizării administrative și teritoriale a Țării Românești în epoca medievală a suscitât interes din partea istoricilor, concomitent cu numeroase controverse, ce se mențin și astăzi.

Lipsa până la sfârșitul secolului al XVIII a informațiilor cartografice, catagrafiilor dar și neclaritățile asupra teritoriului județelor, a conducerii acestora și a funcțiilor îndeplinite de aceste unități, amestecul permanent al cancelariei domnești și implicit al domnitorului în problemele locale, lipsa în general a autonomiei, chiar pentru orașe (spre exemplu, până în secolul al XVIII funcția de conducător al unui județ și implicit a orașului de reședință era îndeplinită de un mare boier, indiferent de dregătorie, ca o atribuție în plus), îngreunează cercetările de acest gen, concluziile având în mod obiectiv, un anumit grad de incertitudine.

* Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

** Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște, Str. Justiției, nr. 7, Târgoviște, jud. Dâmbovița.

Când a apărut județul Dâmbovița?

Este recunoscut că, în general, județele, în special cele de munte oglindesc o situație veche, în unele zone, chiar anterioare formării statului.

Se remarcă situația specială a județului Dâmbovița, poziție oferită de amplasarea sa geografică, dar și de existența timp de trei veacuri a reședinței domnești la Târgoviște, cum remarcă la începutul secolului trecut Nicolae Iorga, statul lui Basarab se va forma prin unificarea cnezatelor și voievodatelor localizate în a doua jumătate a secolului al XIII-lea și începutul secolului următor pe văile superioare ale principalelor cursuri de apă din Muntenia și Oltenia.

Deși mențiunile județelor ca atare nu depășesc a doua jumătate a secolului al XIV și chiar mai târziu, se moștenește o situație anterioară¹. Chiar dacă prima menționare a județului (sub forma slavă „Sud”, „Sudsvo” ce se va menține până la sfârșitul secolului XVIII) datează numai din 4 iunie 1512 dintr-un document emis de Neagoe Basarab, în care menționează satul „Drăgănești ot sud Dâmbovița” (sat dispărut lângă Gura Ocniței)², totuși pe baza documentelor scrise dar și arheologice, considerăm că începuturile sale devansează aceasta data cu 100 - 150 de ani.

În hrisovul către negustorii lioveni din 1403, Mircea cel Bătrân menționează Târgoviștea ca punct de vamă. Coroborată cu acest document este descoperirea în 1986 pe teritoriul Curții Domnești a unei clădiri fortificate datată în a doua jumătate a secolului XIV, ce a aparținut, probabil unui senior local, administrator al vămii și implicit al ținutului înconjurător³.

Potrivit documentelor și publicațiilor anterioare, județul Dâmbovița apare abia în timpul lui Neagoe Basarab, într-un document acordat mănăstirii Nucet la 1520⁴. Afirmația nu corespunde adevărului, fiind vorba de satul Drăgănești menționat așa cum am arătat mai sus la 1512. O contradicție o reprezintă menționarea mai târzie a județului Dâmbovița - 1512 - față de Târgoviște, târg-oraș din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, respectiv apoi capitală a Țării Românești imediat după 1400, implicit reședința județului⁵.

Conducerea județului - pârcălabi sau sudeți

1. Pârcălabul

Două informații documentare trebuie analizate. Prima, prezintă relatarea cronicarului Ioan de Kûkûllo, care descrie conflictul dintre oastea valahă condusă de Dragomir pârcălabul de Dâmbovița și voievodul Transilvaniei Nicolae în iunie 1369. În urma primei bătălii Nicolae cucerește întăririle valahe de pe lalomița, dar la scurt timp suferă

¹ Primul județ menționat în Țara Românească a fost „Jaleș”, pe teritoriul actualului județ Gorj, la 1385 (*D.R.H.*, B, I, doc. 7).

² „Drăgănești de lângă Târgoviște ot sud Dâmbovița” (*D.R.H.*, B, II, doc. 102).

³ Diaconescu P., *Arheologia habitatului urban târgoviștean. Secolele XIV -XVIII*, Târgoviște, 2009, p. 79.

⁴ *D.R.H.*, B, II, doc. 202.

⁵ Diaconescu P., *op. cit.*, p. 64-73; Constantinescu N., Ionescu C., Diaconescu P., Rădulescu V., *Târgoviște. Reședință voievodală. 1400-1700. Cercetări arheologice (1961-1986)*, Târgoviște, 2009, p. 31-39.

o înfrângere dramatică în care este ucis de: „mulțimea românilor din păduri și munți...”⁶.

Prima bătălie s-a dat într-o zonă de șes, fortificată, pe care o localizăm pe baze arheologice la Târgoviște. La data respectivă, târgul exista deja, fiind apărat de un șant de apărare⁷. Se confirmă, aserțiunea lui Nicolae Iorga, care consemna: „Aici (Târgoviște n.n.) se găsi împotrivirea pârcălabului Dragomir...”⁸. Dacă luăm în considerare că nici acum, cel puțin pentru Țara Românească, nu există o părere unanimă asupra conducerii județelor pentru secolele XIV-XVI putem fi de acord și cu ipoteza lui C. C. Giurescu după care: „în fruntea județelor stăteau pârcălabii în Muntenia și Moldova”⁹. În concluzie există posibilitatea ca Dragomir să fi fost conducătorul județului la mijlocul secolului al XIV-lea cu reședința la Târgoviște, menționăm că singurul pârcălab al unei cetăți, comandant militar, menționat în documentele medievale este cel al cetății Poenari. Este adevărat, majoritatea istoricilor înclină pentru „sudeți”¹⁰ drept conducători militari ai județelor, pârcălabii ca instrument al domniei în teritoriu apărând abia în prima jumătate a secolului al XVI-lea¹¹. Luăm în considerare această ipoteză, după care la 1369, Dragomir era de fapt pârcălabul județului Dâmbovița.

O caracteristică a epocii este ca în general conducătorii orașului Târgoviște erau și ai județului Dâmbovița purtând și unii și alții, pentru anumită vreme numirea de „județ”, „pârcălab”, apoi „ispravnic” sau „vornic”.

În hrisovul către negustorii lioveni din 1403, Mircea cel Bătrân menționează Târgoviștea ca punct de vamă. Coroborată cu acest document este descoperirea în 1986 pe teritoriul Curții Domnești a unei clădiri fortificate dataată în a doua jumătate a secolului XIV, ce a aparținut, probabil unui senior local administrator al vămii și implicat al ținutului înconjurător. Un document emis la 10 februarie 1424 la Târgoviște menționează pentru prima dată funcția de județ.

2. Sudeții

Problema este că pentru unitatea administrativă nu întâlnim decât sudeții iar din secolul al XVII-lea vornicii Curții Domnești și nu pârcălabii. Menționați de obicei în scutirile de biruri acordate mănăstirilor, sudeții nu sunt menționați direct, nu au ocupat decât ranguri modeste în cadrul administrației domnești. Spre exemplu, într-o scutire de biruri acordată de Moise Movilă la 1529 unor sate aparținând mănăstirii Bistrița, sudeții sunt menționați după vătafii mari dar și după cei mici¹².

Până în prezent din documente primul județ cunoscut era considerat Toma¹³ menționat în timpul domniei lui Neagoe Basarab (1512 - 1521), dar de fapt nu s-a ținut

⁶ Giurescu C. C., *Istoria românilor*, vol. I București, 2000, p. 322-323.

⁷ Diaconescu P., *Târgoviște. Structuri urbane în Evul Mediu*, Valachica, 18, Târgoviște, 2005, p. 103.

⁸ Iorga N., *Istoria românilor*, București, 1937, p. 237.

⁹ Giurescu C. C., Giurescu D., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1972, p. 299.

¹⁰ Painaiteșcu P. P., *Mircea cel Bătrân*, București, 2000, p. 144; *** *Istoria Râmâniei*, vol. II, București, 1962, p. 339; Bâzgan, Melentina, *Județele Țării Românești până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, București, 2004, p. 32-33.

¹¹ Bâzgan Melentina, *op. cit.*, p. 97.

¹² D.R.H., B, III, doc. 73.

¹³ D.I.R., I, doc. 90

seama de un document din 10 februarie 1424, de Dan al II-lea îl amintește pe: „sudetul acestui oraș al domniei mele, Târgoviște...”¹⁴.

Condițiile istorice și economice schimbătoare de la perioadă la alta permit delimitarea mai multor etape în evoluția teritoriului județului Dâmbovița și anume:

I. De la prima menționare a județului (1512) până la reformele lui Constantin Mavrocordat (1741).

II. De la 1741 la Regulamentul Organic - 1831

III. De la 1831 la reformele lui Al. I. Cuza - 1864.

IV. De la 1864 la 1950.

V. Perioada administrativă de tip „sovietic” 1950 - 1968.

VI. Revenirea parțială la modelul antebelic (1968 - până în prezent).

O caracteristică a epocii este că în general conducătorii Târgoviștei, reședință și capitală a Țării Românești, aveau rang mai mare înalt decât a restului județelor indiferent de numele funcției „județ” apoi „pârcălab” (acesta din urmă numai în timpul lui Constantin Brâncoveanu), „vornic” sau „ispravnic”. Situația este similară și cu a altor județe P. P. Panaitescu remarcând „Jupân Brata, județul Jiului din 1406 ar putea fi cărmuitorul orașului Târgu-Jiului pentru că orașele erau conduse în Țara Românească, de un demnitar ales, numit județ, care corespunde Richter-ului din orașele săsești”¹⁵.

Situația se menține până la reformele lui Constantin Mavrocordat de la 1741 când: „în Muscel și Dâmbovița nu există vel căpitani; aici autoritatea superioară e exercitată de vornicul de Câmpulung și vornicul de Târgoviște”¹⁶.

Menționarea până târziu la începutul secolului al XIX-lea a „vătafilor de plai”, însărcinați în mod special cu paza vâmlor și granițelor de Nord dinspre Transilvania; ale județului și implicit ale celor două plaiuri al Ialomiței și Dâmboviței¹⁷, sunt tot atâtea argumente în susținerea ipotezei, județul Dâmbovița este succesorul formațiunii politice preexistente cu reședința la Târgoviște, cu o primă etapă la Cetățeni.

Șirul celor cunoscuți în documente începe cu Toma-județul, în timpul domniei lui Neagoe Basarab (1512-1521). Lista continuă cu: Tudora (1585), Gherghina (1586), Tudoran (1588), Chirfote (1597), Petriman (1601), Chirfote (1602), Drăghici (1602), Stan (1605), Petriman (1606).

În cuprinsul documentului din 4 noiembrie 1607 pe lângă Drago județ în funcție este amintit Ivan județul „cel bătrân” și Chirfote „cel bătrân”.

Urmează apoi: Spinciu (1613 - 1614), Stoica (1614), Vintilă (1619), Gheorghe (1620, 1626, 1627), Pătru (1627).

O schimbare în modul de conducere se observă în documentul din 1 aprilie 1630 când apar doi ispravnici ai „scaunului de Târgoviște” Gheorghe vornic și Nestor logofăt.

Urmează: Lazăr (1641), Neagoe (1639), Stroc, mare pârcălab (1673).

Spre sfârșitul domniei lui Șerban Cantacuzino ca ispravnic al scaunului de Târgoviște, găsim pe Gheorghe Bălcănu (16 iunie - 1688), dar ca noutate apare distinct pentru prima oară funcția de ispravnic al județului Dâmbovița în persoana marelui clucer Alexandru (3 septembrie 1688).

¹⁴ D.R.H., B, I, doc. 52

¹⁵ Painaitescu P. P., *op. cit.*, p. 144

¹⁶ Giurescu C. C., *Istoria românilor*, vol. III, București, 2000, p. 354.

¹⁷ Vătășescu L., *File de istoric medievală. Pietroșița, Dealu Mare, Fieni - sate de plai, în „Valachica”, 10-11, 1978-1979, p. 424.*

Noul domnitor Constantin Brâncoveanu, numește ca ispravnic al scaunului de Târgoviște, Pascalie mare vornic un om de încredere pe care îl găsim pentru prima dată menționat în documente la 10 iunie 1710¹⁸.

Singura posibilitate pentru a determina cât de cât funcțiile județului și ale conducerii locale este asocierea numelor și rangurilor cu destinația documentelor în care este menționat județul.

Din documente, dar și din funcțiile menționate anterior se pot trage trei concluzii:

A) Județul Dâmbovița se confundă cu „scaunul de Târgoviște” administrația fiind comună dar autoritatea ultimului fiind determinarea nu numai zona studiată ci practic pentru întreaga țară (vezi mai jos).

B) După importanța funcțiilor deținute în stat, importanța și rolul conducerii locale a fost o bună perioadă secundară ca și atribuțiile conferite de domnitor. Primul dregător important este menționat la 14 mai 1673 în persoana lui Stroe, mare pârcălab.

C) Funcțiile județului pentru întreaga perioadă studiată au fost limitate și nici măcar nu s-au exercitat pe întreaga suprafață a județului. Funcțiile principale sunt fiscale și judecătorești. Singura bine documentată este cea fiscală ce se exercită asupra întregului teritoriu (cu excepția celor scutiți), prin „vătășei” și „zapcii” ce erau în subordinea directă a ispravnicului, ei fiind reprezentanții acestuia în teritoriu (sate, târguri).

În privința autorității judecătorești, atribuțiile erau mai reduse. Cazurile mai importante cădeau în sarcina cancelariei domnești, ce numea consilii de judecată care se deplasau la fața locului, în special „hotărnicii”, dar care comisii nu se limitau la teritoriul județului. Uneori, după caz, din scaunele de judecată făceau parte și reprezentanți ai puterii locale (ispravnici, județi, vornici, vătăși).

Deoarece în secolul XVI și prima jumătate a secolului al XVII, aceștia din urma, respectiv vătăfii, se găseau numai în acte privind pricini, judecata în ocolul orașului, pe moșiile domnești, mănăstirești sau boierești, rezultă că circa 50% din teritoriul județului nu era în jurisdicția acestora și anume moșiile moștenești.

Cea mai greu de determinat este funcția militară, menționarea pârcălabilor (conducători a unei fortificații) fac posibilă această funcție a județului pentru anumite momente (conflicte militare). Problema plaiurilor și a vătășilor de plai este mai complexă, importanța acestor ținuturi de munte la granița nordică a Țării Românești, plaiuri locuite de moșneni în general, scutiți de mari în schimbul serviciului militar, le pun degrabă sub autoritatea directă a domnului și a scaunului domnesc decât a ispravnicului.

O altă limitare a funcțiilor județului era că orașele (târgurile) erau în afara autorității locale fiind direct sub jurisdicție domnească.

I. De la prima menționare a județului până la reformele lui Constantin Mavrocordat (1741):

Caracteristicile etapei:

1. Lipsa informațiilor corecte.
2. Amestecul între administrația centrală și locală și neprecizarea funcțiilor în teritoriu.

¹⁸ Ler Lia, *Organizarea administrativă a orașului Târgoviște*, în „Valachica”, 3, 1972, p. 155-170; Oproiu M., *Târgoviște*, vol. I, Târgoviște, 1999, p. 187-190.

3. Lipsa informațiilor cartografice.
4. Dominația capitalei asupra teritoriului.

Organizarea teritorială. Nu poate fi sesizată decât din documente, prin menționarea satelor, unitatea de bază a administrației locale. Determinarea suprafeței este greu de estimat mai ales că pentru secolul XVI, documentele sunt foarte rare. Observăm că de la prima mențiune Drăgănești la 1512, continuând cu Nucet 1520 și altele sunt menționate întâi localitățile din jurul capitalei și cu cât înaintăm în timp cele mai îndepărtate de Târgoviște, începând cu 1630.

Pentru delimitarea teritorială am folosit am folosit mențiunile documentare, identificând 81 de localități (între 1512 - 1740), ce ne dau posibilitatea trasării cu destulă exactitate a limitelor județului¹⁹.

De la început trebuie să arătăm ca suprafața era, mai mică decât ce cunoaștem din epoca modernă și contemporană. Județul se limita în principal la interfluviul Ialomița - Dâmbovița și localitățile de pe malurile de Est, respectiv de Vest. Teritoriul din bazinele Argeșului și Neajlovului, ceea ce se va numi mai târziu plasa Cobia (Găești) și o parte din plasa Bolintinu au aparținut județului Vlașca până în 1830. Prin pierderea Giurgului transformat după 1417 în „raia”, județul Vlașca este împins spre Nord, reședința fiind o vreme chiar la Găești.

În orice caz limita de Est a județului urma localitățile (pentru claritate am folosit denumirile actuale): Pietroșița, Bezdead, Pucioasa, Valea Lungă, Ocnița, Bucșani, Mărcești, Fînta, Frasinu, Tătărani (Prahova), cea de Sud cu județul Ilfov: Tătărei, Butimanu mic, Vizurești, Răcari, Brezoarele, Florești, Găiseni; cea de Vest cu județul Vlașca: Găiseni, Potlogi-Odobești, Produlești, Șuța, Dragomirești, Butoiu, Hulubești, respectiv județul Muscel: Valea Mare, Ludești, Bogați, Bitești, Gemenea, spre Nord se păstra limita fostei granițe existente până la 1918: Munții Leaota și Bucegi cu subdiviziunile lor bine delimitate în documente și anume: limitele nordice ale satelor Pucheni, Runcu, Pietroșița (Morenii nu existau încă), până la muntele Păduchiosu, unde cobora limita cu județul Prahova.

Bineînțeles, datele sunt relative, noi documente putând să ofere precizări, pe care în momentul de față nu le putem oferi.

O altă problemă pe care o putem discuta este existența sau nu a unor subdiviziuni ale județului. Chiar dacă plaiurile sunt menționate târziu, ele au existat anterior chiar și numai din rațiuni militare. Pentru plase, în stadiul actual al cunoștințelor nu ne putem pronunța.

Totuși unele localități mai importante puteau deține și autoritate asupra ținuturilor înconjurătoare. Din frecvența și importanța documentelor referitoare la unele așezări putem menționa în afara Târgoviștei câteva târguri importante, dintre care unele, vor deveni reședințe de plasa sau plai în viitor: Șerbănești (Pucioasa), Dragomirești, pe Dâmbovița, Cornățelul iar la începutul secolului al XVIII-lea, Comeștii pe Ialomița și nu în ultimul rând reședința domnească de la Potlogi.

¹⁹ Bâzgan, Melentina, *op. cit.*, *loc. cit.*

Epoca cunoscută în istorie a „domniilor fanariote” constituie cu toate prejudecățile puse pe seama ei, trecerea de la epoca medievală la cea modernă. Reformele Mavrocordatilor, Constantin și Nicolae, dar și ale lui Alexandru Ipsilanti, si nu numai, sunt determinante pentru configurația viitoare a Țării Românești și a Moldovei în secolul XIX.

Printre altele, domnitorii „fanarioți” au încercat și în parte au reușit să creeze o administrație locală mai eficientă cu atribuții și motivații mai bine precizate. Apar primele catagrafii și hărți, numărul documentelor crește și se diversifică, apar primele legi cu referire precisă la administrația locală (publicate în 1741 la Paris „Mercure de France” sub titlul „Constitutiones” datorate domnitorului Constantin Mavrocordat), Menționăm în același timp „Harta austriacă a Valahiei” întocmită între 1790-1791 de maiorul Specht sau „Catagrafia” întocmită în 1810 de armata rusă (în timpul ocupației) și nu în ultimul rând amendamentele aduse de Alexandru Ipsilanti la 1775 la reformele menționate ale lui Constantin Mavrocordat au meritul de a preciza pentru prima dată rolul și funcția județului în administrația Țării Românești.

Astfel funcția de județ, ispravnic sau vornic al Târgoviște se schimbă cu cea de „mare vornic de Târgoviște”. Așa este cazul cu Pascalie (1741) altul decât cel numit mai înainte, Ștefan Văcărescu (1742), Ianache Halepliu (1749), Ștefan Brezoianu (1753), Matei Cocorăscu (1767), Toma (1798) etc. Nu înseamnă că vechile funcții au dispărut, mai ales că ispravnicii sunt menționați în toată Țara Românească în epocă, iar unii arătați mai sus, poartă și titlul de ispravnic, situație specială izvorâtă din recunoașterea locului și rolului Târgoviștei ca fostă reședință și capitală domnească²⁰.

Constantin Mavrocordat a modificat nu numai sistemul de conducere al județelor, dar a și încercat, în primul rând, să reducă numărul celor privilegiați, pentru a spori numărul plătitorilor de dări.

A desființat puzderia de slujbași privilegiați subordonați marilor dregători de la centru și fapt deosebit de important pentru a micșora corupția sunt înlocuiți de către un *corp de funcționari retribuiți după funcții*.

Slujitorimea este redusă la rolul unei jandarmerii rurale, corp de grăniceri, paznici ai închisorilor, slujbași poștali și percepatori. Organizarea este tot cea veche: în sate grupuri comandate de ceauși și peste ei în plase, ocoale sau plaiuri, căpitani conduși de marcle spătar²¹.

Constantin Mavrocordat mai realizează o reformă: concentrează toată puterea județelor în mâinile celor 2 ispravnici, care dețin singuri puterea judecătorească, evident o ușurare pentru locuitori.

În județele de munte se mențin „plaiurile”, adică grupe de sate de plăieși însărcinați cu paza trecătorilor și menținerea ordinii sub comanda vătafilor de plai, (menționăm spre ex: Pietroșița) dependenți de marele vornic.

În județele de șes apar plasele slujitorești conduse de zapcii subordonați ai ispravnicilor.

Apar și primele preocupări edilitare cum ar fi alinierea și lărgirea ulițelor.

Reformele sunt continuate de Alexandru Ipsilanti care înființează în reședințele de

²⁰ Oproiu, M., *Târgoviște (vol. I - 1600 - 1648)*, Târgoviște, 1999, p. 192 - 193.

²¹ Fillitti, C., I., *Principatele române de la 1828 la 1834*, București, 1934.

județ corpori de oaste conduse de un polcovnic pentru urmărirea răufăcătorilor. Tot în 1775 apar vameșii (casierii județului), care după dispoziția marelui vistiernic Enache Vacărescu din 1795 nu mai putea fi înlocuiți decât prin vină dovedită.

Cu toate că reformele nu sunt duse până la capăt, se instalează structurile de bază ale organizării teritorial administrative viitoare preluate în parte și de Regulamentul Organic dar și în legislația Principatelor Unite.

Fapt notabil odată cu primele coduri de legi se înmulțesc catagrafiile locale, dar și cele generale, cum este cea de la 1810. Apar și informațiile cartografice sistematice cum este Harta austriacă a Valahiei executată de maiorul Specht la ordinul armatei habsburgice care a ocupat Muntenia între 1790 - 1791, unde sunt menționate cu acuratețe satele, apele, drumurile, pădurile, munții etc.

Dar cea mai importantă este Catagrafia Ungro-Vlahiei executată de ruși în timpul ocupației Principatelor de la 1806-1812, un document deosebit de important ce configurează organizarea viitoare a județului Dâmbovița și asupra căreia ne vom opri pe larg. Din păcate harta județului, la 1810 aflată în posesia Mitropoliei Ungro-Vlahiei s-a pierdut după al doilea război mondial. Totuși o reconstituire a limitelor se poate face cu un anume grad de aproximație²².

Catagrafia arăta că hotarele județului Dâmbovița nu corespundeau cu cele actuale. Din cauza raialelor turcești: Turnu, Giurgiu, Brăila, județele din câmpie își extinseseră teritoriile spre dealuri în detrimentul celorlalte. Astfel județul Vlașca se întindea până la satul Râncaciiov pe Dâmbovița cuprinzând apele Cobiei, Potopul, Argeșul, Neajlovul. În schimb județul Dâmbovița ocupa Sudul județului Prahova până la satul Pucheni, iar în Ilfov, până la Bolintin.

Asupra satelor se arăta: „nu numărul locuitorilor sau al caselor și nici întinderea proprietăților au hotărât”, menționarea unui sat ci numai biserica de care țineau locuitorii deci: „atâtea sate vor fi câte biserici se găsesc”. De exemplu, Târgoviștea era împărțită în 20 de mahalale, după numărul de biserici în funcție și cunoscute după denumirea acestora.

Catagrafia deosebește satele de „ungureni” (transilvani), satele în mare parte țigănești, satele cu nume schimbate sau dispărute, numărul din case dintr-o localitate, etc.

Pentru continuitatea expunerii, deși nu le vom indica grafic vom menționa separat și satele din „plasele de sus” ce până la 1881 au aparținut județului Vlașca, localități ce fac și astăzi din județul Dâmbovița (sau cel puțin până la 1950).

Sunt importante două aspecte, satele cu biserică menționate sunt în mare parte viitoarele comune de după 1864 (cătunele ce existau în jurul localității principale nu sunt menționate, ele dublând sau triplând numărul localităților, dar nu și al locuitorilor). Cu mici modificări plasele vor exista în această formă până la 1950.

La 1810 existau opt plase după cum urmează:

1. **Plasa Plaiurilor** - cu reședința Șerbănești, ce cuprindea 25 de sate de pe cursul superior al râului Ialomița.
2. **Plasa Dâmboviței** cu reședința la Dragomirești cu 20 de localități dispuse pe cursul superior al râului Dâmbovița, între Pucheni și Râncaciiov.
3. **Plasa Dealu** cu reședința la Târgoviște cu 16 localități, situate pe Ialomița, între Doicești și Racovița.
4. **Plasa Cârcinovilor** cu reședința la Bogați, pe cursul superior al râului Potop cu

²² Popescu - Runcu, Al., *Catagrafia Județului la 1810*, Târgoviște, 1936.

17 localități din care Căndeștii din Vale, constituind o excepție fiind situat de fapt în bazinul râului Dâmbovița.

5. **Plasa Văcăreștilor** cu reședința la Văcărești și 15 localități situate pe Valea Dâmboviței la Vest și Sud de Târgoviște.

6. **Plasa Ialomiței** cu reședința la Cornești cu 23 localități situate pe cursul mijlociu al râului Ialomița. De remarcat că după 1831 următoarele sate au trecut la județul Prahova: Habudu, Podu-Vălenilor, Văleni, Poenarii Burchii, Gorgota, Crivina, Miroslăvești și Pucheni.

7. **Plasa Cornățel** cu reședința la Cornățel situate în bazinul Ilfov Colentina cu 28 de localități.

8. **Plasa Bolintinului** cu reședința la Potlogi pe cursul Sabarului la Vest de râul Dâmbovița și Sud de Titu cu 30 de localități din care următoarele au trecut la județul Ilfov: Florești, Stocnești, Dărmănești, Palaga, Icoana, Bolintinu, Brezoaia, Vornicelu, Cămarășu.

Menționăm că referirile se fac la situația anterioară anului 1950 (perioadă de stabilitate a limitelor de peste un secol, care oferă un punct de referință).

Afară de cele 174 de localități menționate în județul Dâmbovița, în **Plasa Cobia** cu reședința la Găești sunt menționate 43 de localități (ca o curiozitate sunt menționate două sate Găești după cele două biserici existente la acea dată) dar și **Plasa Greci** cu reședința la Greci cu 18 localități, care au aparținut până la 1830 județului Vlașca.

Însă administrația „fanariotă” avea multe neajunsuri cum sublinia și viitorul domn Barbu Știrbei într-un raport din 1832 și anume:

- A) ispravnicii cumulați funcții administrative și judecătorești;
- B) ispravnicii trăgeau foloase materiale din stabilirea birurilor pe sate;
- C) ispravnicii primeau venituri nelegale prin repartizarea pe sate a rechizițiilor în natură sau din corvezi;
- D) zapcii care aveau în administrație 10.000 locuitori nu aveau decât 15 lei pe luna dar mai și cumpărau posturile;
- E) vameșul primea 100 lei pe lună dar plătea marelui vistier între 5000 și 20.000 lei anual.

Deci posibilitățile de abuz erau estul de multe, ducând la revolta populației ce a culminat cu mișcarea revoluționară de la 1821.

III. De la Regulamentul Organic la reformele lui Alexandru Ioan Cuza (1831-1864)

Regulamentele Organice elaborate de o comisie de boieri sub supravegherea Rusiei vor aduce o transformare profundă în administrația Principatelor. O comisie a lucrat până la 1847 la modificarea hotarelor județelor²³.

Cu tot amestecul Rusiei ce nu vedea cu ochi buni încercările autonomiste, care încerca prin Regulamente Organice să înlocuiască suzeranitatea otomană cu a sa proprie, comisia de redactare va reuși să impună următoarele principii considerate revoluționare pentru acea vreme:

- Separarea autorităților administrative de cele judecătorești;
- Introducerea impozitului pe venit;
- Sporirea lefurilor;

²³ Fillitti, C. I., *op. cit.*, p. 118 - 119.

- Desființarea corvezilor și rechizițiilor în natură;
- Fixarea prețului zile de muncă;
- Realizarea lucrărilor publice prin contracte ori în regie cu sume din casa de rezerve.

Conform propunerii lui Barbu Știrbei ispravniciei și-au schimbat numele în „cârmuitori” numiți de domn pe trei ani, din trei candidați propuși de sfatul administrativ cu mari atribuții administrative, depinzând de ministrul de interne.

Cancelaria se compunea dintr-un vameș (șeful cancelariei), un ajutor de vameș și doi scriitori.

Județele nu aveau personalitate judecătorească, de aceea proclamația de la Islaz cerca la Punctul 10: „dreptul pentru fiecare județ de a-și alege dregătorii săi”, deziderat împlinit în 1864.

Numărul plaselor a fost redus. Ele erau conduse de „subcârmuitori” numiți pe trei ani.

În sarcina zapciilor de plasa era lăsată numai colectarea impozitelor și transmiterea lor.

În ceea ce privește localitățile se deosebeau: reședința de județ, orașele (târgurile) și satele.

Orașele erau administrate de un sfat alcătuit din 4 membri aleși de orașeni cu un anume cens. Pentru nevoile localității se înființează o „cutie” alimentată dintr-un adaos la impozit.

Cât privește satele se alegea câte un pârcălab care percepea capitația iar pentru întreținere se înființa și aici câte o „cutie obștească” ce servea la plata pârcălabului sau pentru completarea impozitelor în caz de necesitate. Se înființa, de asemenea o casă a satului, unde se păstra arhiva, se aduna sfatul și judecătoria satească.

Reforma administrativă din 1831 a redus numărul subunităților administrative la 5 plase și 2 plaiuri, cu 227 de localități, stabilindu-se și limitele pe care le va menține până în 1950²⁴.

- 1) Plaiul Dâmbovița cu reședința la Voinești și 14 sate în componentă;
- 2) Plaiul Ialomița cu reședința la Serbănești-Podari și 16 sate în componentă;
- 3) Plasa Ialomița cu reședința la Cornățel cu 54 de sate în componentă;
- 4) Plasa Bolintin cu reședința la Potlogi și 42 de sate în componentă;
- 5) Plasa Mijlociu (Cobia) cu 42 de sate în componentă și reședința la Găești;
- 6) Plasa Dâmbovița cu 28 de sate în componentă și reședința la Dragomirești;
- 7) Plasa Dealu cu 30 de sate și reședința la Târgoviște;

IV. De la reformele lui Cuza la administrația comunistă

A. De la 1864 la 1918.

Prin reformele sale promulgate la 31 martie 1864²⁵, privind organizarea comunelor urbane și rurale, Alexandru Ioan Cuza îndeplinite trei deziderate menite să dea o nouă așezare administrativă a Principatelor și anume:

²⁴ Donat, I., Pătroi I., Ciobotea, D., *Catagrafia obștească a Țării Românești din 1831*, Craiova, 2000, p. 95 - 109.

²⁵ Pentru evoluția administrativă a județului, între 1864-1942, s-a folosit *Codul general al României. Legi uzuale*, vol. I - XXIX, Hamangiu, C., București, 1943, lucrare aflată în biblioteca Complexului Național Muzeal „Curtea Domnească” - Târgoviște. Din rațiuni de spațiu editorial și de claritate a expunerii s-a renunțat la citarea tuturor actelor normative la care facem referință; Bugă, Dr., Zăvoianu, I., *Județul Dâmbovița*, București, 1976, p. 10 - 11. *** *Dicționarul Istoric al Județului Dâmbovița*, Târgoviște, 1983, p. 24 - 25.

A) organizează pentru prima dată comuna rurală, investind-o cu o personalitate juridică;

B) reglementează în mod deosebit administrația urbană de cea rurală.

C) asigură independența tuturor comunelor, proclamând că pe viitor atât orașele cât și satele vor forma comune independente.

În administrația județeană se instituie un organ deliberativ ce se întrunește periodic și reprezintă interesele locale, colective și economice ale județului. Alegerea consiliului se face pe ocoale, plase, plaiuri, fiecare dintre ele având dreptul la doi consilieri. Prefectul era comisarul guvernamental pe lângă Consiliu. În fiecare plasa, plai sau ocol se instituie câte o subprefectură și câte o judecătorie.

Legislația lui Cuza, rezultat al studiilor preparatorii făcute de Comisia Centrală de la Focșani, deschide drumuri noi în administrație.

Legile ulterioare (9 aprilie 1874, 13 iulie 1894) privind organizarea comunelor urbane, legile din 1 mai 1900 cu modificările din 29 aprilie 1908, 1 aprilie 1912 și 21 martie 1913, având un caracter de centralizare mai mult sau mai puțin accentuat nu au avut influență asupra administrației propriu-zise.

Aceasta a fost situația administrativă a țării până la izbucnirea primului război mondial și intrarea României în conflict în 1916.

Pentru informarea noastră ne-au fost de mare folos recensămintele, hărțile, dicționarele și nu în ultimul rând culegerile de legi ce dau pentru prima dată posibilitatea unei viziuni întregitoare asupra problemei în discuție.

Potrivit anexelor la legea rurală din 1864 și a recensământului din 1871 situația administrativă a județului era următoarea: suprafața județului era de 728.839 pogoane, cuprinzând 115 comune rurale și trei urbane (Târgoviște, Găești și Potlogi) arondate la două plaiuri și cinci plase după cum urmează:

1) Plaiul Dâmbovița cu 11 comune rurale, reședința subprefecturii fiind la Pietrari;

2) Plaiul Ialomița cu 13 comune rurale, reședința subprefecturii fiind la Șerbănești (Pucioasa);

3) Plasa Dealu cu 16 comune rurale, reședința subprefecturii la Târgoviște (Vesta-târgului);

4) Plasa Dâmbovița cu 13 comune rurale, reședința subprefecturii la Dragomirești;

5) Plasa Cobia cu 23 de comune rurale și reședința subprefecturii la Găești;

6) Plasa Bolintinu cu 20 de comune rurale și reședința subprefecturii la Titu;

7) Plasa Ialomița cu 19 comune rurale și reședința subprefecturii la Bilciurești;

Comunele urbane erau: Târgoviște (Vesta Târgoviștei sau Târgul-Vestei), reședința județului, Găești și Potlogi;

Numărul total al localităților era de 338, ceea ce înseamnă că aproape 2/3 din total erau cătune.

O schimbare importantă apare după 1881, când țara trece nu doar printr-o schimbare de nume. Transformarea Principatelor Unite în Regatul României este semnalul unor schimbări nu numai politice dar și economice și administrative.

Pentru o mai bună administrare și ținând cont de noile interese economice și financiare ale județului, care în anii anteriori avuseseră deficite regulate, Consiliul județean hotărăște printre alte măsuri și reorganizarea teritorială a județului.

La propunerea președintelui George Rădescu, se aprobă unificarea plaiurilor într-unul singur sub numele de Plaiurile Unite cu reședința la Șerbănești-Poduri, iar plasele de mijloc Dealu și Dâmbovița, se unesc sub numele de Plasa Dealu-Dâmbovița,

desființându-se subprefectura de la Târgoviște (propunerea este validată de guvern începând cu anul fiscal 1882-1883). Cele trei plase au rămas în aceeași structură și componență.

Tot atunci se hotărăște înființarea unui tribunal și a unui spital județean, a unei judecătoria de ocol, la subprefecturi. Numărul orașelor și al comunelor rămâne același, în schimb asistăm la micșorarea numărului satelor aparținătoare sau al cătunelor cu 22 de localități, cum se arată în „Inventarul parohiilor din Regatul României” publicat în 1884.

Până la sfârșitul primului război mondial nu există modificări în limitele județului, Marele Dicționar Geografic al României menționând aceeași suprafața la 1900 (mult mai exactă decât la 1871 și anume de 3652, 2 km²)²⁶.

B. De la 1918 la 1948.

După război, organizarea administrativă devine capitală, pentru că era menită să dea un ritm de desfășurare armonică tuturor provinciilor ce cunoscuseră timp de veacuri evoluții cu totul deosebite unele de altele. Era deci necesar ca în momentul unirii, alături de unificarea legislației și cu mai multă trebuință se ridică problema unificării administrative pentru a se realiza un regim comun de organizare, menit să asigure României o unitate politică și sufletească. Cu toate acestea, reforma a fost întârziată și abia la 24 iunie 1925 este adoptată prima Lege administrativă a României întregite.

Dar Legea amintită a fost mai curând o extindere a legislației vechiului Regat în provinciile alipite, ce realizează astfel unificarea administrativă, însă nu a putut corespunde tuturor necesităților, fiecare provincie având tendința de ași păstra sistemul administrativ. De aceea Legea din 3 august 1929 prezenta cu amendamente în vederea unei descentralizări administrative, înființându-se noi instituții menite să aibă o mai mare autonomie locală.

Urmează încă 11 legi de modificare și completare între 1929 și 1936.

În sfârșit, la 27 martie 1936 se adoptă noua lege a administrației locale, iar în 18 februarie 1937 Regulamentul de aplicare. A constituit cea mai modernă lege în acest sens, la acel moment printre cele mai înaintate din lume.

Conform articolului 4 din Constituției 1923, teritoriul țării era împărțit în județe și comune, subdiviziuni cu personalitate juridică, având patrimoniu și organe proprii de conducere.

Plasa devenea o simplă circumscripție administrativă, necesară pentru controlul autorităților locale. Comunele rurale din apropierea orașelor, puteau fi declarate suburbane.

Comunele urbane erau de două feluri: orașe și reședințe de județ.

Orașele reședință de județ cu importanță economică sau culturală deosebită puteau fi declarate prin lege municipii, care din punct de vedere al competenței și subordonării erau supuse acelorași norme legislative ca și județul.

Organele administrației locale

Comunele erau administrate de un consiliu local (organ deliberativ) și un ajutor de primar (executiv). Numărul consilierilor: 10 comune rurale, 18 în orașe, 28 în reședințele de județ și în municipii 36. Primarul era ales de consiliul comunal dintre

²⁶ Lahobary, G., I., *Marele Dicționar Geografic al României*, vol. III, București 1900, p. 127 - 128.

consilierii aleși cu următoarele atribuții: numește și îndepărtează din funcție funcționarii conform Legii, administrează interesele comunei, le reprezintă justiție, este și ofițer de stare civilă, respectiv șeful poliției.

Administrația județului, era încredințată Consiliului Județean ca organ deliberativ al delegației județene și al prefectului.

Numărul consilierilor este stabilit în funcție de populația județului și sunt membri aleși și de drept: unii cu vot deliberativ, alții cu vot consultativ.

Membrii Consiliului se constituie în cinci comisii:

- Administrativă, financiară și de control;
- Lucrări publice;
- Învățământ și culte;
- Economic;
- Sănătate;

Fiecare comisie alegea un raportor.

Consiliul se întrunea în sesiuni ordinare și extraordinare, cele extraordinare erau convocate de Ministerul de Interne.

Delegația permanentă formată din cei cinci raportori ai comisiilor, înlocuia Consiliul județean între sesiuni. Delegația permanentă are următoarele atribuții:

- Verifica conturile tuturor localităților (excepție făcea reședința județului);
- Apăra județul în justiție;
- Controla și îndruma serviciile județene;
- Întocmește proiectul de buget;
- Este organ consultativ al prefecturii în orice problemă de interes local;

Prefectul era reprezentantul guvernului în județ. În această calitate supraveghea toate serviciile publice și așezămintele județului (cu excepția apărării și justiției) și era șeful poliției și al jandarmeriei. Numea, licenția și avea acțiune disciplinară asupra funcționarilor județului, primarilor și viceprimarilor, cu excepția primarului din reședința județului. Împreună cu organele locale, făcea audiențe și lua măsuri de îndreptare.

Consiliul de prefectură este creat de legea din 1925 fiind compus de șefii serviciilor județene, pentru a asigura buna funcționare a acestora și pentru a asigura aplicarea reală a hotărârilor guvernului.

Durata Consiliilor locale. Legile anterioare dădeau consiliilor o durată limitată (4, 5, 8 ani). Legea din 1936 prevedea că durata consiliilor locale era nelimitată pentru a da continuitate activității lor. Însă pentru a contracara tendințele de dizolvare se făceau alegeri din trei în trei ani pentru jumătate din totalul membrilor, în fapt durata mandatului fiind de 6 ani pentru un consilier.

Comisiile comunale și județene puteau fi dizolvate în următoarele cazuri:

- După trei convocări nu se întrunea numărul legal;
- Dacă numărul consilierilor scădea sub 50 %;
- Când se aducea unei comune rurale o modificare teritorială;
- Se constatau prin hotărâre judecătorească abateri grave, cu încălcarea legilor;
- Când consiliul a luat hotărâri cu caracter politic;
- Compromiteau siguranța națională;

Funcțiile Administrației Locale

Se organizează pentru prima dată servicii după un plan rațional.

Serviciile Administrative

1. Biroul mobilizării și organizării națiunii și a teritoriului.
2. Contenciosul.
3. Serviciul administrativ.
4. Financiar și contabilitate.
5. Tehnic al drumurilor.
6. Sanitar și de ocrotire.
7. Veterinar.

Pentru municipii serviciile erau identice cu excepția primului.

Edilitate. Urbanism.

Legea din 1894 obliga ca din patru în patru ani comunele să aibă un plan pentru alinierea străzilor și a piețelor, autorizații de construcții, etc. (dar prost aplicate ca și în prezent).

Legea din 1936 impune obligația planurilor de urbanism, întocmite de serviciile tehnice sau prin licitație, dar numai de specialiști. Se aprobau de Consiliul local conform cu avizul Consiliului tehnic superior. Pentru comunele rurale se aprobau numai de Consiliul județean. Orice modificare se făcea numai prin decret regal.

Procedura de petiționare

Pentru reglementarea și raționalizarea vieții administrative se stabilește ca o cerere să treacă pe la toate serviciile necesare și să primească o rezoluție în termen de cel mult 30 de zile. Conform rezoluției se putea adresa instanței superioare care se pronunța în 10 zile.

Funcționarii administrativi

Erau de două feluri: locali (ai județului și comunelor) și ai puterii centrale. Aceștia din urmă erau pretorul și notarul. Ambii erau ofițeri de poliție judiciară. În cadrul circumscripției sale pretorul avea același atribuții ca și prefectul.

Notarul era singurul de îndrumare și șeful cancelariei comunale. Întocmea și consemna actele de stare civilă și măsurile pentru executarea deciziilor consiliului comunal. De asemenea, notarul era sfătuitorul sătenilor, fiind obligat să le consulte plângerile și să se le redacteze petițiile.

Organizarea răspunderii

Pentru a combate activitățile arbitrare (legea menționează sancțiunile disciplinare și responsabilitatea civilă). Sancțiunile disciplinare sunt de două feluri: suspendarea și revocarea.

Răspunderea civilă constă în obligația organelor alese sau numite, a funcționarilor de a despăgubi administrația respectivă sau pe particulari de orice pagubă săvârșită printr-un act făcut fără competența sau cu rea credință.

Asociații administrative

Dreptul de asociere al administrațiilor locale în vederea unor scopuri determinante este de mult recunoscut în legislația noastră începând cu legea din 7 mai 1887 și continuând cu cele din 1904, 1908, 1925 și 1929. Prin legea din 1936 se recunoaște dreptul comunelor și orașelor de a se asocia între ele fie cu un statut în vederea

realizării de lucrări, cu caracter economic, cultural sau sanitar.

Am insistat asupra legii din 1936 deoarece a constituit cel mai avansat act normativ din România. Mai mult, actuala lege de organizare a administrației locale preia o bună parte din conținut, de fapt adaptându-l la condițiile de azi (cu excepția unor prerogative privind funcțiile prefecturii sau al modalităților).

Legea din 1925, propune și o nouă organizare teritorială a județelor. Se renunța la vechiul sistem de împărțire în plaiuri și plase, plasa devenind unica subdiviziune. De altfel plaiurile ce au avut de-a lungul secolelor ca principală prerogativă, apărarea părții de Nord a Țării Românești, prin constituirea României Mari, pierdeau tocmai scopul principal pentru care fuseseră constituite.

Apar 8 plase ce vor purta de aici înainte numele localității de reședință: plasele de sus (munți): Pucioasa, Voinești și Bogați, plasele de mijloc: Târgoviște și Găești și plasele de jos: Bilciurești, Titu și Ghergani. Din recensământul de la 1924 observăm că numărul de comune se reduce la 110. Sunt înregistrate un număr de 375 de localități din care două erau orașe - Târgoviște și Găești - 324 erau sate și 28 cătune. Se remarcă apariția pentru prima dată a cătunului ca subdiviziune a satului. Tot ca o observație retrogradarea Potlogilor de la rangul de oraș la cel de sat. De fapt aceeași situație o au și alte localități importante (târguri, reședințe de plase sau plaiuri): Pietrarii, Dragomireștii, Bogații (în acest ultim caz se păstrează numele plasei dar reședința se mută la Valea Mare), Cornățelul, Cornești etc. Apar altele ca Voinești sau Valea Mare, Bilciurești, Titu, Ghergani. Cauza este în principal darea în exploatarea, începând cu secolul trecut, a unor noi căi de comunicație moderne, pe trasee altele decât cele folosite până la această dată (calea ferată Titu-Pietroșița) și actualele drumuri naționale (Târgoviște - Sinaia; Târgoviște - Câmpulung, Târgoviște - Răcari) sau drumuri județene ca (Târgoviște - Bujoreaca).

Legea din 1929 este urmată de o nouă reorganizare administrativă a teritoriului județului Dâmbovița. Numărul plaselor se reduce la șase, despărțind plasele Ghergani și Bogați, care sunt împărțite: prima între plasele Titu și Finta (fosta Bilciurești), iar a doua între plasele: Voinești și Găești. Ca o observație fosta plasa Bilciurești își schimbă numele nu și reședința.

Suprafața județului nu se schimbă rămânând ca înainte de război la 3440 km².

Două elemente noi aduce Legea din 1929 (conform Recensământului din 1930) și anume: apar satele suburbane (pentru Târgoviște găsim menționate: Colanu, Priseaca, Teiș, Ulmi, Valea Voievozilor și Viforâta, care sunt administrate de primăriile orașului). În același timp mai semnalăm și constituirea unui nou oraș Pucioasa, consecința directă a dezvoltării stațiunii balneare. Județului era organizat în 9 plase ce cuprindeau 175 de comune și 2 orașe²⁷.

Cum am menționat anterior această situație nu va rezista mult, la 1 iulie 1936, în urma protestelor vehemente ale locuitorilor comunelor ce fuseseră mutate dintr-o plasa în alta se revine la vechea împărțire administrativă cu 8 plase, iar numărul comunelor crește în mod sensibil ajungând la 181 împărțite astfel :

- I. Plasa Bilciurești: 20;
- II. Plasa Bogați: 15;
- III. Plasa Găești: 24;
- IV. Plasa Ghergani: 19;

²⁷ *** *Enciclopedia României*, vol. II, București, 1938, p. 171 - 172.

- V. Plasa Pucioasa: 25;
- VI. Plasa Titu: 30;
- VII. Plasa Târgoviște: 30;
- VIII. Plasa Voinești: 18;

V. ADMINISTRAȚIA COMUNISTĂ. 1948 - 1989

Situația respectivă va dura până la 1950 când noile autorități comuniste urmând modelul sovietic vor desființa total vechea administrație. Județul Dâmbovița va fi împărțit la trei regiuni: Ploiești, București și Pitești. Nu va ține seama nici măcar de limitele plaselor²⁸.

Astfel raioanele Târgoviște și Pucioasa aparțineau de regiunea Ploiești (comune din fostul județ erau și la raioanele Ploiești și Moreni), București (Titu, Răcari - localități din fostul județ erau și la raionul Buftea) sau Pitești (localități din fostul județ se găseau și la raioanele Topoloveni și Câmpulung).

Pentru a corespunde spiritului profund etatist și centralizat al statului comunist în locul consiliilor și al prefecturilor (preturilor) se constituie un singur organism Sfatul Popular (regional, raional, orășenesc sau comunal) al cărui președinte era primul secretar al P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român) și mai târziu al P.C.R. (Partidul Comunist Român) care concentra toate prerogativele atât executive, legislative, de apărare, ordine publică, etc.

Mai trebuie menționată o modificare și anume în 1965 când raionul Târgoviște se unește cu raionul Pucioasa.

Această măsură profund antidemocratică a urmărit nu numai modelul impus de ocupantul sovietic dar și distrugerea a tot ce amintea de vechiul regim pe care l-a înlocuit prin forță.

Statul totalitar urmărea prin noua organizare administrativă în primul rând un control mai eficient al populației, în majoritate ostilă. Trebuiau lichidate vechile obiceiuri, mentalități, distrusă ideea de proprietate. Locuitorii, mai ales cei de la sate, trebuiau să se adreseze, pentru orice nevoie altor autorități din alte localități aflate de obicei la distanțe mari pe care nu le cunoșteau (spre exemplu tribunalele de apel, numai în reședințele de regiune), tocmai ca se renunțe la ele. Comunele și-au schimbat teritoriul și reședințele, încurajându-se astfel fricțiunile între sate, (localitățile cu populații ostile au fost înglobate la altele, mai ales cele care au opus rezistență în fața colectivizării), aparatul administrativ fiind format de regulă din persoane fără prea multă educație, adusă din centrele muncitorești mari (nu trebuiau să aibă nicio legătură cu administrația pe care o conduceau sau o deserveau).

O altă consecință a fost că prin concentrarea resurselor și industriei în reședințele de regiune (Ploiești, Pitești, București) și transformarea lor în puternice centre industriale și muncitorești, în fapt bastioanele noi puteri și pepiniera de cadre a statului și partidului comunist, celelalte zone cum era și teritoriul fostului județ Dâmbovița, mai ales satele, sunt lăsate în părăsire, nu numai economic, dar și social, cultural, edilitar, sanitar, la mâna autorităților regionale care nu aveau niciun interes în dezvoltarea acestor zone. Nu trebuie să uităm că regiunile autorității administrative erau

²⁸ Complexul Național Muzeal „Curtea Domnească” Târgoviște - *Colecția de legi, decrete și alte acte normative ale Republicii Populare România (Republicii Socialiste România) pentru anii 1950 - 1989.*

disproporționate nu numai ca teritorii cu interese economice dar și sociale diferite, de multe ori divergente.

Prin Legile 2 și 3 din 17 februarie 1968 se revine la vechea formulă administrativă, pentru cele 39 de județe, numărându-se și Dâmbovița, dar numai parțial. De ce numai parțial vom vedea mai departe. În rezumat noul județ va fi format din 70 de comune, 5 orașe (Găești, Pucioasa, Moreni la care se adaugă două noi orașe, Titu și Fieni) și un municipiu Târgoviște, reședința județului. Până în 1981 suprafața totală a județului însuma 3705 km²²⁹.

De semnalat, după cum s-a menționat, organizarea administrativă din 1950 a urmat modelul sovietic, reforma din 1968 a urmărit tocmai deprinderea de acest model, în momentul în care noul șef al statului și al P.C.R. începe să promoveze un socialism de tip național, unde și reforma administrativă avea un rol important.

Dar reforma nu a însemnat revenirea la fosta structură legislativă și administrativă și nici măcar la limitele ce le păstrase mai bine de 100 de ani.

Deși teoretic reappare, Consiliul Județean, municipal sau Consiliile orașenești și comunale, organe alese, deliberative, președintele de drept al Consiliului era primarul, prim-secretarul (secretarul), Comitetul de partid județean, municipal, orașenesc sau comunal, concentrând de fapt același puteri discreționare ca și fostul președinte al Sfatului popular, pe teritoriul ce-l administra. Acest singur exemplu arată ca reforma administrativă este de suprafață, caracterul profund centralizat al statului menținându-se în continuare.

Noua politică așa-zisă de dezvoltare armonioasă a teritoriului R.S.R. nu ține seama de vechea împărțire administrativă. Plasele nu se mai reînființează, sunt alipite comune ce nu au aparținut niciodată județului Dâmbovița sau sunt luate comune pe care le-a avut în componență din totdeauna. În prima categorie menționăm: Șelaru, Corbii Mari, Moreni, Edera, Dărmănești, I.L. Caragiale, Văleni Dâmbovița și Malu cu Flori, iar din a doua categorie: Botești, Bogați, Brezoaiele, Ciupele, Bălțița, Tătărei, Găiseni, Slobozia.

Dar comunele care au format județul la 1968 (cum erau organizate în fostele regiuni și raioane) erau în număr de 114, numărul lor se reduce la 79, fără niciun studiu aprofundat ca și în 1950. De asemenea dispar tot prin legea 3/1968, prin comasare un număr de 55 de localități³⁰.

Așa numita reorganizare a județului Ilfov prin Decretul nr. 15 din 15 ianuarie 1981 aducea județului Dâmbovița încă 7 comune: Butimanu, Ciocănești, Crevedia, Brezoaiele, Slobozia Moară și Niculești măbind suprafața județului de la 3702 la 4046 km², situație care se menține și în prezent. Menționăm că unele dintre ele făcuseră parte în întregime sau parțial din județul Dâmbovița ca: Slobozia Moara, Brezoaiele sau parțial: Bâldana (de la Comuna Tărtășești), Vizurești (de la Ciocănești) sau linia Butimanu (de la Butimanu Mic). La 1981 județul Dâmbovița avea un număr de 375 de sate³¹.

În politica de urbanizare forțată a satelor se avea în vedere sistematizarea localităților și o reducere drastică a acestora prin desființare pur și simplu sau prin comasare.

Un prim pas, din fericire și ultimul, a fost reducerea numărului de comune prin comasare, reducere oficializată prin Legea nr. 2/18 aprilie 1989, prin care rămâneau 64

²⁹ *** *Indicatorul localităților din România*, București, 1974, p. 18.

³⁰ Bugă, Dr., Zăvoianu, I., *op. cit.*, p. 9

³¹ *** *Enciclopedia Geografică a României*, București, 1982, p. 417; *** *Dicționarul Istoric al Județului Dâmbovița*, Târgoviște, 1983, p. 25

de comune din totalul existent anterior anului 1989:

1. Aninoasa la Doicești;
2. Cojasca la Bilciurești;
3. Costeștii din Vale la Titu;
4. Gura Foi la Găești;
5. Hulubești la Ludești;
6. Niculești la Butimanu;
7. Mogoșani la Mătășaru;
8. Sălcioara la Braniște;
9. Slobozia Moară la Brezoaiele;
10. Vișinești la Valca Lungă;
11. Coțești la Răcari;
12. Moțăieni la Fieni;

Se ajungea la o supradimensionare a comunelor ce deveneau greoaie, dificil de administrat (spre exemplu nouă comuna Ghergani concentra de fapt 7 comune existente după 1936).

La începutul anului 1990 s-a revenit la împărțirea administrativă din 1981 iar actuala Lege a administrației locale (cu unele modificări necesare etapei de dezvoltare) la Legea din 1936.

Nu putem însă să nu observăm că județul a rămas în același structură teritorială concepută de vechiul regim comunist, că nici măcar plasele nu au fost reînființate (un pas a fost totuși făcut prin reînființarea noilor judecătorii teritoriale). Fără reorganizarea teritorială a județului adoptată bineînțeles noilor nevoi actuale, atât economice, sociale, sanitare, culturale și mai ales fără reînființarea plaselor, adevărata descentralizare a administrației și autonomia locală nu poate fi îndeplinită cu succes. Dimpotrivă după anul 2000 se produce un nou proces de fărâmițare a structurii administrative a comunelor. Spre exemplu din comuna Bărbulețu se despart Râul Alb, respectiv, Pietrari; din comuna Brănești, Vulcana Pandele; din comuna Văcărești Perșinari, din comuna Lucieni, Răciu; din comuna Vișina, Răscăeți, iar Răcari din comună devine oraș etc.

Au trecut mai bine de 20 de ani de la evenimentele din decembrie 1989. Din păcate cu toate legile noi apărute în domeniul administrației locale considerăm că cei care le elaborează și le aplică, nu au ținut seama de necesitățile reale, ale teritoriului, mai mare sau mai mic pe care îl administrează și nu își fundamentează hotărârile pe o tradiție îndelungată și verificată timp de sute de ani.

O regândire a structurii administrative județene și locale se impunea cu toate riscurile sale inerente, o regândire a acestora aducând, chiar dacă nu imediat câștiguri de necontestat în plan economic, cultural și mai ales al coeziunii sociale.